

¹ A.M.R., fond 950, dos. 1379 p. 214-214v, 215-222

Corpul VI. Armată

Confidențial Personal

INTRAT No. 170.

Ziua 4 Luna I Anul 1939

№ 42

1939 ianuarie 2.

Generalul SERB TEODOR
Comandantul Diviziei 16

Către

CORPUL 6 ARMATA
Statul Major Btr. Adj.

Conf. pers.

4 JAN 1939

Cabinet

Succint

Minister

pl. de dir.

La ordinul Dv. Nr. 133 din 3.XII.1938.

Am onoare a raporta că deplasându-mă în zilele de 14 și 15.XII. în garnizoana Sighet și cercetând acuzațiunile aduse Colonelului Mociulski Leonard Comandantul acelei garnizoane, am stabilit următoarele:

1K-I-939

Comunicate

n. Interve.

Minister

pl. de dir.

1) Bruscarea unor tineri din Cehoslovacia, cari doiau să se înroleze în armata română.

Colonelul Mociulski, întreat fiind de mine, mi-a declarat că consideră de domeniul fanteziei acuzația aceasta.

Nu numai la el dar nici la vre-un ofițer sau grad inferior din anturajul său nu au venit tineri de peste frontieră ca să se înroleze în armata română.

Din cântă, Colonelul Mociulski a fost acela care a spus odată Lt. Colonelului Vasiliu (Prefectul județului) că ar fi bine să se trimită oameni de încredere cari să întrețină spiritul de alipire la țară a românilor de dincolo.

Col. Mociulski în raportul său din 22.XII arată că funcționarul Botta dela Episcopia ortodoxă română nu este străin de aceste infamii țesute contra sa.

Lt. Col. Vasiliu cu care am vorbit și care avea cunoștință de această acuzație adusă Colonelului Mociulski, m'a pus în legătură cu acest funcționar care este informatorul său, care mi-a declarat că fiind originar din Cehoslovacia a aflat dela acești tineri români cunoscuți de acolo că s'au prezentat la Colonelul Mociulski pentru a se înrola în armata română, însă acesta i-a brusc.

MINISTERUL APĂRII MILITARE
CABINETUL STATULUI MAJOR
INTR. N. 170
1939 Luna Jan. Ziua 4

Domnul Botta s'a oferit să-mi aducă declarații scrise dela acești tineri, însă cum ele singure nu puteam constitui o dovadă pentru vinovăția Colonelului Mociulschi, funcționarul Botta s'a declarat dispus să-mi prezinte pe acești tineri la Sighet, circulația între satele dela frontiera celor 2 țări fiind înlesnită mult de autorități.

Am aranjat totodată cu Lt. Col. Vasiliu și cu Colonelul Mociulschi ca ascultarea tinerilor să se facă astfel încât să poată fi confrunțați la nevoie cu Colonelul Mociulschi.

Tinerii însă nu s'au prezentat nici în timpul șederii mele la Sighet și nici după aceea, lipsindu-mi astfel posibilitatea să mă conving dacă afirmațiunile lor corespund adevărului sau dacă este vorba de o insinuaare făcută în scopul de a compromite pe Colonelul Mociulschi.

Dar se mai poate că tinerii prin afirmațiile lor să nu fi urmărit alt scop decât de a justifica o anumită atitudine politică a lor în timpul crizei Rusiei Subcarpatine, mai ales că am avut ocazia să vorbesc în această privință și cu ziaristul Marina Alexandru, de fafel din Apșa de jos (C. S.), acum cetățean român cu domiciliul în Sighet și corespondent al unui ziar din Capitală, care are dese drumuri în Cehoslovacia, însă nici odată locuitorii de acolo nu și-au exprimat față de el sau cunoscuți de ai lui dorința de a se înrola în armata română, renunțând prin aceasta la drepturile lor de cetățeni ai statului Cehoslovac, tocmai într'un timp când nu se știa încă dacă regiunile locuite de ei vor rămâne la Cehoslovacia sau vor fi anexate Ungariei.

Astfel fiind, cred că nu trebuie pus deocamdată temei pe afirmațiile acestor tineri.

Dacă totuș mai târziu tinerii vor veni să-și susțină afirmațiile și în fața Colonelului Mociulschi (lucru după părerea mea neverosimil) atunci voi raporta ulterior rezultatul, ne mai putând întârzia din această cauză

cu înaintarea rezultatului cercetărilor mele.

2) Ordinul dat corpului ofițeresc de a nu avea nici un contact cu lumea civilă.

N'am putut afla dela cine provine această acuzație adusă Colonelului Mociulschi, care declară că nu a dat nici odată un astfel de ordin ofițerilor săi, din contră în timpul celor 2 ani de când este Comandantul garnizoanei Sighet, a făcut tot ce-i stă în putință ca să vadă la un loc pe toți intelectualii români din acest oraș.

Intr'adevăr, m'am convins personal din actele aflate la garnizoană, că a reușit a determina până și diferitele societăți bisericesti și de bine-facere să-și dea serbările lor împreună, fără deosebire de confesiune.

Deasemenea am avut ocazia să văd personal cum din inițiativa Colonelului Mociulschi multă lume selectă română ia masa în fiecare zi la popota ofițerilor, contribuind și prin aceasta la strângerea legăturilor între ofițeri și civili.

In orașul Sighet s'a jucat și se joacă și astăzi în lumea civilă foarte mult cărți și se petrece prin cafenele și restaurante. In trecut 2 ofițeri s'au sinucis și alți 2 ofițeri și-au pierdut cariera din cauza că au jucat cărți și au făcut beții. Colonelul Mociulschi a interzis ofițerilor să aibă contact cu elemente stăpânite de astfel de vicii.

Colonelul Mociulschi mi-a mai povestit cazul medicului județean Zsiga Pop, chefliu din obișnuință, care, intrând odată în stare de ebrietate la Cercul Militar, a fost invitat de Colonelul Mociulschi să părăsească localul.

Poate aceste 2 cazuri -declară Colonelul Mociulschi- au putut da naștere ~~la~~ la nemulțumiri din partea unor anumite cercuri de jucători de cărți și cheflii, cari ar vrea să vadă și astăzi, ofițerii petrecând

în cercul lor.

Colonelul Mociulski recunoaște însă că de multe ori serviciul greu în unitățile de munte nu permite ofițerilor să ia parte la toate reuniunile organizate în oraș. Mai mult de 1/3 din an ofițerii sunt plecați cu unitățile lor în munți. Așa de exemplu ei vor lipsi din garnizoană între 9.I - 28.II, tocmai în timpul sezonului de iarnă, și s'ar putea ușor crede din partea cercurilor civile nu îndeajuns informate, că ofițerii se abțin de la petrecerile lor.

Intr'adevăr Prefectul județului (Lt.Col.Vasilii) mi-a declarat că relațiile între ofițeri și civili ar putea să fie mai strânse, adică mai dese. Prea se mărginesc ofițerii numai la societatea lor.

Însă intelectualii mai de seamă cu cari am luat contactul, m'au asigurat că ofițerii întrețin relațiuni normale cu ei și se bucură, împreună cu Comandantul lor, de multă stimă în oraș. Colonelul Mociulski este apreciat ca un militar distins și foarte autoritar, care a realizat mult de când se află în garnizoană. Mai ales reprezentanții bisericii și Episcopiei ort.române au avut cuvinte de sinceră recunoștință atât pentru ofițeri cât și pentru distinsul lor Comandant, cari cu toții au sprijinit în toate ocaziunile cauza bisericii ort.române în acest centru înstreinat.

Reese așa dar, cât de departe de adevăr este acuzația adusă Colonelului Mociulski că a da ordin ofițerilor să nu aibă contact cu lumea civilă.

3) Ofensa adusă Primarului Sighetului.

Am luat contact cu Domnul Rezident Regal Hanzu care m'a informat că într'adevăr la ținutul Someș s'a primit o reclamație contra Comandantului garnizoanei Sighet din partea Domnului Tite, Primarul orașului Sighet, în care acesta se plânge că Colonelul Mociulski s'a amestecat în atribuțiunile sale de Primar,

- Are un copil Petru, botezat în religia creștină ortodoxă.

- Mai are 2 frați, unul Int. Maior activ în M. A. R. și altul învâțător în Moldova. Acesta din urmă a fost pe vremuri Prefect de Câmpul Lung (cuzist).

Se vede deci că atât ofițerul cât și soția sa sunt români de religie creștină ortodoxă.

5) Din cele arătate până acum reese că acuzațiunile aduse Colonelului Mociulski nu au un temeiu serios.

Ele sunt făcute probabil cu scopul de a compromite pe ofițer.

Cauzele acestor uneltiri contra Colonelului Mociulski trebuiesc căutate în următoarele împrejurări:

a) După impresia mea, relațiunile între Colonelul Mociulski și Lt. Col. Vasiliu nu sunt destul de cordiale. Nu mi-a mărturisit-o nici unul, însă am simțit aceasta tot timpul cât am stat la Sighet. Cu atât mai mult o știu, cred, localnicii, ceea ce constituie o încurajare pentru aceia cari duc această campanie de defăimare contra Colonelului Mociulski.

b) Lt. Col. Vasiliu mi-a declarat că Colonelul Mociulski are obiceiul să bruscheze lumea și că are o fire puțin maleabilă din care cauză nu este iubit în oraș.

Astfel a bruscat odată pe un supus ture care a intrat la Cercul Militar, confundându-l cu o cafenea și altă dată pe medicul primar Sighismund Păp care ar fi intrat beat la Cercul Militar.

c) Există o tensiune pronunțată între românii ortodocși și românii uniți. Aceștia din urmă își văd situația lor periclitată prin înființarea unei episcopii ortodoxe în oraș și prin trecerea în masă a credincioșilor lor la ortodoxism.

Colonelul Mociulski fiind de religie ortodoxă și în prea bune relații cu preoțimea ortodoxă, este firesc

prin aceea că a bruscat prin vorbe pe niște vânzători de castane cari făceau fum cu mașina lor de gătit pe trotuarul unde se plimba seara lumea. Primarul Sighe-
tului retrăgându-și a 2-a zi reclamația, cu motivarea
că a fost greșit informat, chestiunea a fost clasată
la dosar la Tînutul Someș.

Intrebând pe Domnul Primar Tite asupra motivelor
cari l'au făcut să-și retragă reclamația, acesta mi-a
spus că venind Colonelul Mociușchi la el și arătându-i
că lucrurile stau altfel de cât a fost informat, a
găsit că nu mai este cazul să-și susție reclamația,
retrăgând-o. Totodată Domnul Primar m'a asigurat că re-
lațiunile între el și Colonelul Mociușchi au fost și
sunt și astăzi din cele mai bune.

Tot în acest sens mi-a raportat și Colonelul
Mociușchi.

Lt. Col. Vasiliu, care avea cunoștință și de acest
caz, mi-a spus că Domnul Tite și-a retras reclamația
în urma insistenței depuse și rugămintei Colonelului
Mociușchi, însă subsemnatului Domnul Tite nu m'a spus
așa ceva când am vorbit cu el.

4) Originea etnică a Colonelului Mociușchi

Din datele oficiale ale Brigadei 2 Mixtă Munte,
precum și din relațiunile verbale ale ofițerului, am
stabilit următoarele:

- Colonelul Mociușchi este român ortodox, origi-
nar din Jud. Botoșani. Tatăl său, domiciat la Iași, a
fost funcționar C. F. R. și este deasemenea român ortodox.

Toate studiile, inclusiv cele militare, și le-a
făcut în vechiul regat. Deasemenea și campaniile 1913
și 1916 - 1920 le-a făcut în armata română.

- Soția sa se numește Ecaterina Mințiu și este
românească ortodoxă din Jud. Sorocea. Părinții ei sunt dease-
menea fruntași români ortodoksi.

să nu aibă simpatii unanime în rândurile românilor uniți.

d) In acest colț izolat al țării mai dăinuște regionalismul.

Colonelul Mociulschă este din vechiul regat.

e) Fratele Colonelului Mociulski a făcut politică cuzistă, lucru cunoscut de evreii din localitate.

Se vorbește chiar, că din cauza fratelui său, Colonelul Mociulski a fost înlocuit ca Prefect după 48 ore cu Lt.Col.Vasilie.

f) In timpul de când Colonelul Mociulski este Comandantul garnizoanei Sighet, au fost mutați 2 Lt.Coloneli din garnizoană:

- Lt.Colonelul Crisan Emil, în urma unui conflict al soției sale cu Domnul Vască, vicarul episcopiei ortodoxe.

- Lt.Colonelul Deac Andrei, din cauză că are soție minoritară.

Ambii ofițeri sunt de religie Gr-catolică. (uniți) cum de altfel majoritatea intelectualilor din acest oraș, și aveau legături întinse cu lumea civilă care îi simpatiza.

In afară de asta, Lt.Colonelul Deac este originar din Maramureș cu multe rude în oraș și jur.

Se știe în oraș că aceste mutări s'au făcut în urma rapoartelor Colonelului Mociulski către M. St. M.

Toate aceste împrejurări constituiesc motive pentru rău voitorii Colonelului Mociulski, cari due această acțiune de defaimare contra sa.

6) Concluzii.

- Nu se poate dovedi și nu este nici verosimil că Colonelul Mociulski ar fi bruscăt niște tineri Cehoslovaci cari s'au prezentat la el pentru a fi primiți în armata română.

Din contră, din toate semnele relese că astfel de tineri nici nu s'au prezentat vreodată Colonelului Mociulschi.

- Nu este adevărat ca Colonelul Mociulschi ar fi dat ordin ofițerilor să nu aibă contact cu lumea civilă.

Din contră, face tot posibilul ca să strângă relațiile cu ei.

- Nu a ofensat pe Primarul Sighetului.

Acesta a făcut un raport contra Colonelului Mociulschi pentru amestec de atribuțiuni, însă după explicațiile date de ofițer și văzând că a fost informat greșit, și-a retras reclamația chiar a 2-a zi după ce a făcut-o.

Relațiunile între Colonelul Mociulschi și Primarul orașului au fost și sunt și acuma din cele mai bune.

- Nu este adevărat că Colonelul Mociulschi nu ar fi român.

Atât el cât și soția sa sunt români de religie creștină - ortodoxă.

Sentimentele și faptele sale românești sunt mai presus de orice îndoială.

- Din cauza firei sale autoritare și prea puțin maneabile și din motivele arătate la punctul 5, ofițerul nu se bucură de simpatia tuturor.

Totuși, fiind un distins și desăvârșit ostaș, are autoritate în oraș și este respectat.

- Este de dorit ca relațiunile între Colonelul Mociulschi și Lt. Colonelul Vasiliu să fie mai strânse.

Dacă lumea ar vedea că cele 2 autorități în oraș, Prefectul și Comandantul garnizoanei, sunt solidari, n'ar mai putea avea loc astfel de campanii menite să submineze prestigiul autorităților.

- O mutare a Colonelului Mociulschi din garnizoană ar mulțumi poate unele cercuri, însă ea nu ar fi

În folosul oraşului și garnizoanei din următoarele motive:

- Oraşul are nevoie în aceste timpuri de această figură românească și de această mână de fier care este Colonelul Mociulski.

- Garnizoana ar pierde un Comandant, care își face numai datoria și care știe să mențină disciplina.

7) Propuneri

- Ofițerul să fie lăsat pe loc în garnizoană.
- Dacă totuși se apreciază că din interese superioare ofițerul trebuie mutat, atunci această mutare să se facă cu consimțământul ofițerului, într'o garnizoană dorită de ofițer și în așa fel, încât mutarea să nu aibă vreo influență asupra carierei acestui ofițer.

Se anexează întreaga corespondență împreună cu o declarație și cu un raport al ofițerului (.S. file).

Comandantul Diviziei 16-a
General
Serb T.

775

MINISTERUL INTERNELOR

DIRECȚIUNEA Ad-ției de Stat

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
CABINETUL MINISTRULUI
INTR. Nr. 1570
1938 Luna noiembrie Ziua 26
Personal și Confidential

DOMNULUI
MINISTRU AL APĂRĂRII NAȚIONALE.-

25 NOEM. 1938

Corpul 6 Arm.

Dosarul și Nr. dv.

Data dv.

0269261, 24. NOE. 1938
Dosarul și Nr. noilor (a se completa în răspuns)

Data

Privește:

Ministerul este informat că acum câteva zile s'au prezentat la Sighet, D-lui Colonel Moctulschi Leonard, Comandantul Garnizoanei, câțiva tineri români din Cehoslovacia, exprimându-și dorința de a se înrola în armata română. Au fost însă astfel bruscați de Domnul Comandant al Garnizoanei încât acești tineri s'au înapoiat, foarte rău impresionați și au răspândit zvonuri în satele lor din Cehoslovacia, că e adevărat ce spun Ungurii despre românii din România.-

Deasemenea, suntem încunoștințați că Domnul Comandant al Garnizoanei Sighet ar fi ofensat și pe Primarul din acel oraș.-

Aducându-vă la cunoștință cele mai sus expuse, avem onoare a vă ruga să binevoiți a dispune.-

M. MINISTRU,
[Signature]

Director,
[Signature]

C. 1264. - M. O., Imprimeria Centrală

Format A 4
(210 x 297).

Declarație

Subsemeatul Colonel Kruebschi;
Gh. Leonard Comandantul Grupului
5 Vânători Munte și al Garușoamei
Sighet. declarăm următoarele:

Considerăm complet de stăruenit ul
fontesiei cum că ar fi venit la
subsemeatul la Garușoamă
teii românești olică peste Fiso
și cari ar fi venit să vină voluntar
la noi și subsemeatul și ar
fi bruciat? (Ar să ajungă la
subsemeatul Tăbucă să-i vada
cele 2/3 dacia / plantarea de pe
solă, Comandantul Petri și Adjun-
tantul Grupului S. V. li cari Tăbuc
să amănă pe cine vine
T. Tăbucă și - i ostos 14/XII. 938 dacă
poate această au văzut trei
români în timpul un a văzut
aceasta!

Subsemeatul olică am tris la
noastră au spus că în Pet. / Stane-
lului Vasiliei (Profatul jucatului)
câ a bine ca să înceapă
români să înceapă să întărească
spiritul pentru alipire la țara
de boșie. Mai mult este
de respectare generală că sub-
semeatul asculț cu prioritate
țării și vieții olică de stăruenit
în chestiuni de țării.

de ai lor. Spiritul meu ostasese coteorie
 claru m'iar fi facut ca cel putru
 si de blic sa gesece o modalitate
 de a-i augsa pe cei trei voluntari
 la ca cel pu' n'bil iar un sa-i brushez
 keasta declaratie tubue sa fie o veche
 univonita n'nici de cum romanu.

2). Repetiv la modulu ce os fi dat
 optenilor de o me aveo contact cu
 civilii refuso mintea mei ales cand
 subree notul mi-au fost me pmet
 de noare de a vedea la un loc
 romanii au belor empasieri.

Poia si societate lor bisecest
 sau reerit sa le face sa n' stea
 ser bante impreuna depa cum
 se vedea din procesul verbal atotun.

Da! sau statiolie sa me mai vad
 deci optenii cantopri n' alenolci in compania
 meu tineri cul Hilose primor sau
 cu licea materminte ce erau stalpi
 tipnibilor din localitate unde le stidea
 cantuna nopti in stodeau soldate
 impunitate de la casa de la d'ist
 n'chiar solda tuperi. Pentru aceste
 fapte precise si au rimeris in
 ocazta jurni rana in ultimii ani.
 Copitanele Tomi Toiu din Dat. 10. V. 11
 P.D. bruceanu din Dat. 9. V. 11 n' Gubloata
 ucenti Johanes n' soldie cari si au
 sturcat canera demee in Transilvania
 aceste ceteris de civili au dat la
 carti farbul de popsta al optenilor
 garibraneri. Pe l'ca ota parte sa fie
 la unia din ocazta ceterie sau
 a belicului judatane Psp. Sigismund
 care intrand in stare completa de
 abrectate, face bruscau l'au

sumat sa paraseasca - (cu un lilitar) 1728

Diei mlti in (cu un lilitar) care filie
e de celis vine luarea selecta in diana
ianee ceasa la popata ten lilitar in
numar de 16/500 spre cece/persoana
e au sunt; registri; doctari; prestimtori
in intermitent in prestel unit laol, profesoare;
profesori; spiciatori in superiori de la vama;
in comisi licentiat; in care filie sunt
in contact ofiteri. Meste este moluial si
aplicarea de prestu moluie pentru urbaritate
in prestigial ce l'vose la ofiteri ce roman.

Diei reclamatii se vede unise fac
nume ai in iuramant ne fondate, care
nu ar iutaria in iuramant de a le fonda
daca ar gori un caz fondat contra
subiectului cap unu de
misiune in acest iudicium in lupte
confesionala dietie romanii stiat a tunc
neintinot prestigial impului ofiteri
ol parvitate in a le tunc tunc
Deflul operativ ca tunc de a operie
cunoscibile care demerite in iuramant
de devotament in sacrificiu

(Colonel Lucian) 14/XII 931

NOTA *informativă*

În urma propagandei cu bani, făcută de unguri în Ucraina Subcarpatică, au câștigat pe Ruteni de partea lor, deși la început înclinau către Români.

Delegațiuni de unguri din această provincie, a plecat la Uzhorod (cedată Ungariei), cerând alipirea la Ungaria.

Românii din Rutenia, văzând grija ce le-o poartă guvernul Român, s'au desolidarizat telegrafic de declarațiunile de alipire de Ungaria.

În Maramureș s'au organizat prin niște tineri, un serviciu de informațiuni, contra informațiuni și propagandă.

Pentru a sili ca Rutenia să ceară alipirea la Ungaria li s'au luat prin arbitraj, toate resursele principale de trai și comunicațiile.

Guvernul Rutean, dorește în cazul cel mai rău, o autonomie în cadrul României Mari.

Deocamdată guvernul Rutean, nu este stăpân pe situație, armata fiind desorganizată.

Se atrage atențiunea asupra atitudinii Comand. Garnizoanei. Colonel Mociulschi Leonard, care are atitudini dăunătoare românismului din acest ținut.

- a bruscat câțiva tineri români din Cehoslovacia, care voiau să se înroleze în armata română.

- a dat ordin corpului ofiteresc să nu aibă nici un contact cu lumea civilă.

- În ultimul timp a ofensat pe primarul Sighețului. Chestiunea se găsește raportată la Ținut.

Deasemeni subliniază faptul originii etnice a Colonelului Mociulschi, care spune că din informațiuni, ar fi din prima generație polonez sau rutean, iar soția sa ucrainiană din Basarabia.

Se propune ca pe ziua de 1 Decembrie, să aibă loc o întrunire antirevizionistă la Sigheț, inițiativă venind dela popor.

S'au luat măsuri pe graniță, de a se tria cu rigoare persoanele, împedându-se trecerea ungarilor sau rutenilor.

În ultimul moment a aflat, că banda de teroriști unguri fugiți din Rutenia și înarmați de unguri se îndreaptă către Chust.